

Tárgytematika

Városshociológia

NGM_RT017_1

Tárgyfelelős neve: dr. Csizmadia Zoltán

Félév: 2013/14/1

Beszámolási forma: Vizsga

Tárgy heti óraszám: 4/0/0

Tárgy féléves óraszám: 0/0/0

OKTATÁS CÉLJA

A városshociológia tantárgy felkészíti a hallgatókat arra, hogy megismerjék a település- és városshociológiai szemléletmód sajátosságait. A város, mint sajátos tér- és társadalomszerveződési kategória egyedi adottságokkal és funkciókkal rendelkező kategória. A globális és a hazai településrendszerben is egyre nagyobb szerepet kap a városias jellegű életformát generáló lakókörnyezet. A kurzus során a hallgatók megismerik a városshociológiai kutatások történetét, a klasszikus és kortárs elméleteket, tehát olyan modelleket, amelyekben értelmezhetővé válnak a városfejlesztési kategóriák is. A település és városszerkezet átalakulása segít megérteni a jelenlegi állapotok gyökereit és az átalakulás mechanizmusát, lehetséges irányát. A városi élet speciális kérdései egy-egy részproblémát emelnek ki, amelyekben szorosan összefügg egymással a térbeli és a társadalmi szerveződés. Összességében áttekintésre kerül a városi társadalom egyedi, megkülönböztető jellege egymás mellett megjelenítve az előnyöket és a hátrányokat.

A városshociológia központi kérdései köré szerveződik a gyakorlati óra. A hallgatók egy-egy általuk választott problémakör hazai vagy nemzetközi vonatkozásait dolgozzák fel, mutatják be, majd a csoport összeveti a két interpretációt, keresve a közös pontokat és az eltéréseket. Minden interaktív gyakorlati óra tehát egy jelenségkör itthoni és nemzetközi aspektusainak összevetésére építve (személyes prezentáció, majd vita) mélyíti el az ismereteket.

Javasolt – de önállóan is választható – témakörök (hazai/nemzetközi aspektusok):

A városi funkciójának történelmi alakváltozása

Eltérő településfejlődési trendek

A településszerkezeti különbségek

Az urabanizálódás dilemmái

A jövő városai

Város és környezete kapcsolata

A szuburbanizáció formái

Slum, gettó, tribalizálódás

Városon belüli gazdasági és társadalmi egyenlőtlenségek formái, láthatósága és megjelenése

Belső- és vonzáskörzeti szintű konfliktusok

TANTÁRGY TARTALMA

1. hét Bevezetés a településsociológiába

A település- és városshociológia kialakulása, célja, főbb kutatási irányai. Az interdiszciplináris

keret: urban studies.

2. hét A város társadalmi szerepe és strukturális szociogenezise – történeti áttekintés

A város megjelenése, strukturális és funkcionális jellemzőinek történeti aspektusai. A városok kulturálisan differenciált ideáltípusai. Honnan, hogyan és miért jutottunk el a modern nagyvárosi létformához.

3. hét Elmélettörténet I. Városökológia

A klasszikus humánökológia kialakulása. A Chicagói Iskola, Wirth ökológiai elmélete, Park és Burgess zónaelmélete. Az ökológiai folyamatok jelentősége: természetese övezetek, szegregáció, szukcesszió és invázió.

4. hét Elmélettörténet II. A klasszikus városökológia kritikája

Hoyt szektorelmélete és Harris és Ullmann több magvú város koncepciója. Howard három mágnes elmélete, a kertváros eszme és terv. A kertváros ideák hasonlósága és különbsége, a kertváros kritikája. A társadalmi téranalízis (Los Angeles-i Iskola) és továbbfejlesztési kísérletei.

5. hét Az urbanisztikai gondolkodás legújabb irányai és hazai fejlődése

Posztmodern urbanisztikai nézetrendszerek és a magyarországi fejlemények a rendszerváltás előtt és után.

6. hét Az ipari kapitalizmus hatása a városfejlődésre – jelenkori globális tendenciák

A posztindusztriális város, a nagyvárosok terjeszkedése. A metropoliszok születése. Városrendszer? Világvárosok? Globalizmus és lokalizmus dialektikája? A város „el-tűnése”. Konurbanizáció, Szuburbanizáció. A nagyvárosi fejlődés és a társadalmi dezorganizáció kérdése.

7. hét A hazai településhálózat fejlődésének sajátosságai I.

A településfejlődés regionális keretei, a településszerkezet változása, városállomány, városodottság, a magyarországi városok hierarchiája.

8. hét A hazai településhálózat fejlődésének sajátosságai II.

A magyarországi városok típusai, funkcionális várostípusok, vonzaskörzetek és a városok dinamikája.

9. hét Speciális jelenségek I. Agglomeráció és szuburbanizáció

A városi és vonzaskörzeti társadalmi szerveződés két alapvető mechanizmusának áttekintése. Tér és társadalom kölcsönhatása.

10. hét Speciális jelenségek II. Slumosodás, gettósodás, dzsentifikáció, a lakótelep

A városi tér és társadalomszerkezet párhuzamai, elkülönülés a térben és a társadalmi hierarchiában.

11. hét Speciális jelenségek III. Gazdasági-társadalmi egyenlőtlenségek a térben

Városi társadalmi egyenlőtlenségek, a városok térbeli-társadalmi szerkezetének változásai.

12. hét Nagyvárosi térségi- társadalmi konfliktusok az ezredfordulón

Milyen társadalmi és területi konfliktusok jellemzik a hazai nagyvárosi zónákat. A városon belüli gazdasági-társadalmi és politikai ellentétek. A nagyváros és környezete viszonyában

megfigyelhető konfliktusok természetrajza.

13. hét A hazai városhálózat gazdasági, humán és innovációs alapú tagoltsága

A magyarországi városhálózat egészében megfigyelhető különbségek és hasonlóságok tényezői a versenyképesség különböző faktorait figyelembe véve. Gazdasági, munkaerő-piaci, humán, innovációs és infokommunikációs fejlettségbeli aránytalanságok, területi különbségek és típusaik.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE

A gyakorlati órára készített anyaggyűjtés és prezentáció alapján összeállított maximum öt oldalas önálló elemzés elkészítése a szorgalmi időszakban. Ez a vizsgára bocsátás feltétele.

Szóbeli vizsga (a heti bontású témakörök a tételek).

KÖTELEZŐ IRODALOM

- Szelényi Iván (szerk.) 1973. Városshociológia. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Csizmady Adrienne - Husz Ildikó 2004. Település- és városshociológia szöveggyűjtemény. Budapest: Gondolat Kiadó.

Ajánlott irodalom:

- Beluszky Pál 1999. Magyarország településföldrajza. Dialóg Campus 1999.

(településállomány mai állapota, városok) 207-361.

- Csizmadia, Z. – Rechnitzer, J. 2005. A magyar városhálózat innovációs potenciálja. In: Régiók és nagyvárosok innovációs potenciálja Magyarországon. Szerk.: Grosz A., Rechnitzer J. Pécs-Győr: MTA Regionális Kutatások Központja. 147-181. p.
- Csizmady Adrienn 2003. A lakótelep. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Enyedi György 1988. A városnövekedés szakaszai. Budapest: Akadémiai Kiadó,
- Kocsis János Balázs 2000. A szuburbanizáció jelenségének főbb elméleti megközelítései a városshociológiai és más rokon tudományterületek irodalmában – Tér és Társadalom 2000/2-3.
- Ladányi János – Szelényi Iván 1997. Szuburbanizáció és gettósodás. Kritika 1997/7.
- Mumford, Lewis 1979. A város szerepe a történelemben – Vidor Ferenc (szerk.) Urbanisztika. Válogatott tanulmányok. Budapest: Gondolat Kiadó. p71-87
- Rechnitzer János – Grosz András – Csizmadia Zoltán 2003. A magyar városhálózat tagozódása az infokommunikációs infrastruktúra alapján az ezredfordulón. Tér és Társadalom / 3, 145–164.
- Szelényi Iván 1990. Városi társadalmi egyenlőtlenségek. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Szirmai Viktória 2004. Globalizáció és a nagyvárosi tér társadalmi szerkezete. Szociológiai Szemle /4. 3-24.